

למ"ה - סוף ה

1

ד א ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך איש לית ואתה ידעת כי עבדך היה נרא את יהוה והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים:

מלכים ב'

בא וראה, כל מי שיש לו עשר ונותן צדקה לעניים ואינו מלוה ברבית, מעלין עליו כאלו קים את כל המצות, שנאמר: "עשה אלה לא ימוט לעולט" (שם). ומי היה זה? זה עבדך שהיא עשיר אפטרופוס של אחאב, שנאמר: "ויקרא אחאב אל-עבדו אשר על-הפית ועבדו היה נרא את-ה'" (מ"א יח, ג). והיה מפרנס את הנביאים מנכסיו כל אותו הרעב, ולוה ברבית מיהורם בן-אחאב. עבדו היה קים, כספו לא-נמן בנשף. ויהורם שנמן ברבית, אמר הקדוש ברוך הוא, עד עכשיו הוא מי, יבוא יהוא ויהרגנו, שנאמר: "בנשף נמן ומרבית לקח וחי לא יחיה" (יחזקאל יח, ג). וכתוב: "ויהוא מלא ידו בקשת ונף את-יהורם בין זרעיו ויצא החצי מלבו ויכרע ברכבו" (מ"ב ט, כד), על שהקשה בו ופשט את זרועיו לטל את הרבית, לקים מה שאמר יחזקאל, בנשף נמן ומרבית לקח וחי לא יחיה.

למל"א מטל"ז, ט

2

ה הדבר אשר היה אל-ירמיהו מאת יהוה אחרי כרת המלך צדקיהו ברית את-כל-העם אשר בירושלם לקרא להם דרור: לשלח איש את-עבדו ואיש את-שפתו העברי והעבריה הפשים לבלתי עבד-בם ביהודי ואתהו איש: וישערו כל-השרים וכל-העם אשר באו בברית לשלח איש את-עבדו ואיש את-שפתו הפשים לבלתי עבד-בם עוד וישערו וישלחו: וישבו אחרי-כן וישבו את-העבדים ואת-השפחות אשר שלחו הפשים ויכבשום לעבדים ולשפחות:

יחזקאל כ"ח

3

(ב) כי תקנה עבד עברי, התחיל המיטפס הראשון בעבר עברי לפני ישיב בשיחית העבד בשנה השביעית וכן ליציאת מערים הנזכר בדבור הראשון. כמו שאמר ברי"י ויכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלהיך על כן אנכי מצוה את הדבר הזה היום. ויש בה עוד זכר למעשה בראשית כשבת כי השנה השביעית לעבד שבתון מכלאסת אדונו כיום השביעי ויש בה עוד שביעי בשנים שהוא הייבול כי השביעי נבחר בימים * יבשמים * יבשמים * והכל לענין אחד והוא סוד ימות העולם * מבראשית עד ויכלה ולפי המצוה הזאת ראוייה להקדים איתה נכבדת מאד. וזמנת דברים גדולים במעשה בראשית. ולכך החזיר בה הנביא מאד ואמר אנכי כרתי ברית את אבותיכם * מקץ שבע שנים תשלחי איש את עבדו ואיש את שפחתו * וגו' בעבורה הגלות * כאשר תגזיר התיבה גלות על שמת הארץ * וכמו שאכתוב ע"פ * בעזרת הציר

(ו'מגן מטל"ז כ"א)

המצנה הקצ"ו - הצוי שנצטוו להלוות לעני, כדי להרהיב לו ולהקל על עניניו. ומצנה זו יותר גדולה נחמורה ממצנת צדקה: כי מי שנצרך ומגלה פניו לבקש מפני אדם, אין מצוקתו וצערו בדבר זה יי' כמו זה שעדין לא גלה פניו, והוא זקוק לעזרה כדי שלא יתגלה מצבו ולא יהא נצרך יי'. הצוי במצנה זו הוא אמרו והעלה: "אם-כסף תלוה את-עמי את-העני עמך" וטבות כב. כד. ולשין המכחל יי': "כל אם ואם שפתיקה רשות, חוץ משלשה, האחד: אם-כסף תלוה את-עמי". אמרו: "אם-כסף תלוה - חובה. אתה אימר חובה, או איני אלא רשות? תלמוד לומר: העבט מעביטנו די מחסרו (דברים טו ח) - חובה ולא רשות". וכבר נתבאר גם דיני מצנה זו בבבלי מקומות במקלות יי' וב[בבא] בתרא יי'.

רא"ב, פ"ו, הל' א'